

ביאורים

המהר"ל ממשיך ומביא הסבר שלישי להבדל בין סיבות החורבן של בתי המקדש. הסבר המתבסס על היחס בין האדם למקדש, יחס אליו הוא כבר רמז בהסבר הקודם. בלימודנו, הסבר זה יתפרש על פני ארבעה ימים. המהר"ל מונה כאן שלושה חלקים לנפש האדם. בהסבר הקודם התייחסנו לחלוקה לגופני, נפשי ושכלי, ככוחות הקיימים באדם. בהסבר זה, מחדד המהר"ל, אלו 'חלקי הנפש' - הכוחות השונים היוצאים מהנפש. נפש האדם אחת. הנפש היא חטיבה עצמאית שמטרתה אחת והיא ליצור קשר עם הקב"ה. היא עושה זאת על ידי כל חלקיה יחד. החלק הגופני, הבא לידי ביטוי במערכת התזונה, האכילה, העיכול וכדומה, במערכת הגדילה בצמיחת הגוף והילודה, דרך יצירת הוולדות. החלק הנפשי, אליו משתייך הרגש ביחס לזולת, חיובי או שלילי, והחלק השכלי, שבו מתבצעים תהליכי החשיבה, הלמידה, הסקת המסקנות והזכירה. המהר"ל מדגיש כאן שני עניינים משלימים. הנפש מחולקת לחלקים שונים, ועם זאת היא נפש אחת. ההבחנה בין החלקים השונים, עוזרת לנו לטפל בכל חלק, כאשר יש צורך בתיקון. בעזרתה אנו יכולים להגדיר יותר את הבעיה ולמצוא דרכי תיקון. עם זאת, הנפש היא אחת, ולכן גם החלקים שאנו 'כביכול' חולקים עם בעלי החיים, צריכים להופיע אצלנו, ברמה אחרת לגמרי. האכילה, הילודה, ואף החיבור הנפשי לברייה אחרת, על אף הדמיון לאותן המערכות אצל בעלי החיים, אצל האדם כל החלקים קשורים זה בזה. מקשר זה גם נובע שאין יכולת לתת לכוחות האחרים פורקן וחופש חסר אחריות. גם עליהם להיות מכוונים על ידי השכל.

המהר"ל מלמד אותנו שהמקדש מקביל לאדם. כמו שבאדם החליט הקב"ה להראות כבודו כך במקדש. הקבלה זו באה לידי ביטוי, גם בדמיון בין חלקי המקדש לבין חלקי האדם. גם במקדש שלושה חלקים, והם מקבילים לחלקי האדם (בזה נרחיב ביום הבא). בעוד החלק העליון, מחנה השכינה המקביל לחלק השכלי, מוצא דמיון גם בהיותו מחולק בעצמו לשלושה חלקים כשלושת הכוחות השונים במוח. דמיון חלקי האדם לחלקי המקדש מלמד אותנו שני דברים. ראשית, הוא מלמד אותנו שיש קדושה לחלקי האדם. יש משמעות רוחנית לכל חלק וחלק. עניין זה מתברר מעובדת היות הנפש אחת, כלומר יצירה חדשה שאינה כנפש בעל החיים כפי שראינו לעיל. שנית, הוא מלמד אותנו על ההשתלשלות הרוחנית, מלמעלה, הקדושה העליונה שתחילתה במקור, הקב"ה, ויורדת שלב אחר שלב מטה, דרך קודש הקודשים, המקדש, הר הבית, ולכל ירושלים - לחיים הטבעיים של כל העם. כך באדם יורדת הקדושה שמקורה בה' יתברך, לכל חלקיו. כולם קשורים, כל אחד לפי מדרגתו, בקב"ה.

הרחבות

• בלבבי משכן אבנה

היכל הקדש, שהוא מקדש אל ה', מתדמה לגמרי אל היכל האדם. עיקרון זה המקביל בין האדם והמקדש, יסודו במדרש: "ללמדך שהמשכן שקול כנגד כל העולם וכנגד יצירת האדם שהוא עולם קטן" [תנחומא פקודי, ג]. רבי חיים מוולוז'ין הרחיב רעיון זה והסביר שהדמיון שבין המקדש לבין האדם, מרמז על תכליתו הפנימית של המקדש להדריך את האדם כיצד עליו להיות בעצמו כלי הראוי להשראת השכינה: "כי ודאי עיקר עניין הקודש והמקדש ושריית שכינתו יתברך, הוא האדם, שאם יקדש עצמו כראוי בקיום המצוות כולן... אז הוא עצמו המקדש ממש, ובתוכו ה' יתברך שמו... ויש לומר על דרך זה הכתוב "ועשו לי מקדש... ככל אשר אני מראה אותך... וכן תעשו" [שמות כה, ח-ט]... יש לומר גם כן שרוצה לומר, אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמכם, שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתי בתוכם ממש" [נפש החיים א, ד].

ג' כוחות באדם וכנגדו ג' מחנות קדושים

ועוד, כי מה שאמרנו כי מקדש ראשון חרב על ידי ג' חטאים, ומקדש שני על ידי שנתת חנם, הוא דבר נפלא. דע, כמו שיש 'חלופי נבראים הרבה בעולם, ובחר באדם לעבדו בפרט, והוא נבחר מכל אשר הוא על הארץ, כך המקומות מן העולם הם הרבה בעולם, ובחר במקום אחד מיוחד, הוא המקדש. וכמו שנתן הנשמה אל האדם, שהוא ניצוץ כבודו יתברך, כך הזריח השם יתברך במקדש את כבודו ואורו. ולפיכך היכל הקדש, שהוא מקדש אל ה', מתדמה לגמרי אל היכל האדם, אשר שם כבוד הנשמה. ודבר זה רמזו חכמים זכרונם לברכה גם כן במה שאמרנו (ברכות לג, א): כל אדם שיש בו דעת כאלו נבנה בית המקדש בימיו, וזה נתבאר במקום אחר באריכות. ויש בהיכל האדם ג' מחנות, ובכל אחד קדשה, הכח האחד הוא בכבוד, ונקרא כח טבעי, וממנו כחות ידועות, כח הן והמגדל והמוליד, ודבר זה ידוע למי שעין בדברים אלו. מחנה שניה הוא בלב, כח מיוחד, וממנו כמה דברים, דהינו נקימה ונטירה ושנאה וכמה דברים. מחנה שלישית במוח, וממנה המחשבה והזכרון והדעת. ואל זה נמשך צורת המקדש, שהיו גם כן בבית המקדש ג' מחנות: מחנה ישראל, מחנה לוי, מחנה שכינה. מחנה ישראל היא ירושלים, מחנה לוי הר הבית, כי שם נקרא מחנה לוי. מחנה שכינה העזרה והיכל וקדש הקדשים.

ידע, כי במוח יש ג' חדרים³ מחלקים, ששם ג' כחות מחלקים, ואין להאריך בהם, שכבר בארנו אותם בחבור גבורות ה' (פרק כט) אצל וירכבם משה על החמור (שמות ד, ט), עין שם. וכנגד זה מחנה שכינה נחלק לג' חלקים: העזרה, ששם מובח החיצון. והיכל, ששם היה מובח הפנימי, מנורה ושלחן. וקדש הקדשים, ששם היה הארון. אמנם אין הנפש מחלק, ושיניה ג' נפשות לאדם, כמו שהיו חושבים קצת בני אדם, כמו שספר עליהם הרמב"ם זכרונם לברכה בהקדמת הפרקים למסכת אבות. אבל הנפש אחת, רק שמתפרדים ממנה כחות מחלקות, כל אחד ואחד במקומו הראוי לו. והנפש היא כח אחד, רק כי יש כאן ב' בחינות בנפש: הבחינה האחת מצד הכחות של הנפש, שהם ג', והם מחלקים. הבחינה השנייה, מצד הנפש בעצמה, אשר ממנה כל אלו החלקים שהם ג'.

ועוד יש לפרש, מה שאמרנו, שמקדש ראשון חרב בגלל ג' חטאים, ומקדש שני חרב בגלל שנתת חנם, והוא דבר נפלא. עליך לדעת, כי כמו שיש הבדל בין הנבראים שברא הקב"ה בעולם, שהאדם נבחר מכל הנבראים כדי לעבדו, כך יש הבדל גם בין המקומות בעולם, ובחר הקב"ה מקום אחד מיוחד, הוא בית המקדש. כמו שבאדם נתן הקב"ה נשמה, שהיא חלק אלוהי, ניצוץ כבודו יתברך, כך המקדש הוא המקום בו מתגלה האור האלוהי בעולם. לכן המקדש, שהוא מקודש לה', דומה להיכל האדם אשר בו שוכנת הנשמה האלוהית. על קשר זה שבין היכל האדם למקדש רמזו חכמים באמרם: כל אדם שיש בו דעת כאילו נבנה בית המקדש בימיו, דבר זה התבאר באריכות בדרך חיים. בהיכל האדם שלוש מחנות, ובכל אחת מהם יש קדושה. המחנה האחד בכבוד, נקרא הכח הטבעי, ונמצאים בו כוחות ידועים, הכח הון, הכח המגדל והכח המוליד, דבר זה ידוע למי שלמד חכמה זאת. המחנה השני בלב, הוא כח מיוחד, יש בו כמה דברים, נקימה, נטירה, שנאה ועוד כמה דברים. המחנה השלישי במוח, בו המחשבה, הזכרון והדעת. צורת המקדש היא כדוגמת מחנות האדם. בבית המקדש שלוש מחנות, מחנה ישראל, מחנה לוי ומחנה שכינה. מחנה ישראל הוא ירושלים. מחנה לוי הר הבית, ומחנה שכינה העזרה, ההיכל וקודש הקדשים.

במוח ישנם שלושה חדרים³ נפרדים. אין להאריך כאן בענין זה, כבר בארנו זאת בחבור גבורות ה' פרק כ"ט בבאור הפסוק וירכיבם על החמור, עיין שם. כדוגמת חלוקת המוח לשלושה חלקים נחלק מחנה שכינה: העזרה, שם המזבח החיצון, מובח העולה. ההיכל שם המזבח הפנימי מובח הזהב, המנורה והשלחן. וקודש הקדשים שם הארון. נפש האדם אינה מחולקת, כלומר אין לאדם שלוש נפשות נפרדות, כמחשבת הפילוסופים שהביא הרמב"ם דבריהם בשמונה פרקים, הקדמתו למסכת אבות. הנפש היא אחת, רק שיוצאים ממנה כוחות נפרדים, כל אחד במקום הראוי לו. אם כן יש שתי בחינות בנפש: הבחינה האחת הנפש עצמה, שהיא אחת. הבחינה השניה כוחות הנפש שהם שלושה.

